

Sygn. akt II AKa 32/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2013r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Paweł Rysiński

Sędziowie: SA – Maria Żłobińska

SA – Rafał Kaniok (spr.)

Protokolant: – st. sekr. sąd. Marzena Brzozowska

przy udziale Prokuratora Jacka Pergałowskiego

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2013 r.

sprawy T. B.

w przedmiocie zadośćuczynienia i odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w. W.

z dnia 14 listopada 2012 r. sygn. akt VIII Ko 570/12

I. zmienia wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że:

- 1) zasądzone na rzecz T. B. w pkt 1) wyroku odszkodowanie za poniesioną szkodę, podwyższa do kwoty 1000 (jeden tysiąc) złotych,*
- 2) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz T. B. kwotę 120 złotych tytułem zwrotu wyłożonych kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem I instancji,*

II. w pozostałej zaskarżonej części utrzymuje wyrok w mocy,

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz T. B. kwotę 120 złotych tytułem zwrotu wyłożonych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym,

IV. kosztami procesu za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik T. B. wystąpił w jego imieniu z wnioskiem o odszkodowanie w wysokości 20.000 zł i zadośćuczynienie w kwocie 180.000 zł w związku ze szkodą i krzywdą doznanymi w wyniku tymczasowego aresztowania w okresie od 11 sierpnia do 12 września

2011 roku w sprawie prowadzonej przez Prokuraturę Rejonową w. P. pod sygn. akt 3 Ds 654/11, zakończonej postanowieniem o umorzeniu śledztwa z 10 listopada 2011 roku (wniosek: k. 2).

Wyrokiem z 14 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w. W. sygn. akt VIII Ko 570/12 na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. i art. 554 § 2 k.p.k.:

- 1) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz T. B. 300 (trzysta) złotych tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty;
- 2) w pozostałym zakresie wniosek o odszkodowanie oddalił;
- 3) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz T. B. 6.000 (sześć tysięcy) złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty;
- 4) w pozostałym zakresie wniosek o zadośćuczynienie oddalił;
- 5) kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku apelację wniósł pełnomocnik wnioskodawcy zarzucając mu:

1. naruszenie art. 552 § 4 k.p.k. poprzez jego niewłaściwą wykładnię i uznanie, że przyznana przez Sąd I Instancji kwota 6 000 zł zadośćuczynienia za doznaną krzywdę jest sumą odpowiednią w rozumieniu tego przepisu, w sytuacji kiedy zasądzona kwota jest rażąco niska i dalece nieodzwierciedlająca stopnia pokrzywdzenia wnioskodawcy oraz pominięcie przez Sąd I instancji utraty przez wnioskodawcę dobrego imienia na skutek zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania i konsekwencji z tego faktu wynikających, w sytuacji kiedy jest to jeden z najistotniejszych czynników na którym wnioskodawca opiera swoje roszczenie, a który stanowi nadto element składowy pojęcia pokrzywdzenia we wskazanym przepisie,
2. naruszenie art. 552 § 1 i 4 k.p.k. w zw. z art. 361 § 2 k.c. przez przyjęcie, że przy niesłusznym tymczasowym aresztowaniu obowiązek naprawienia szkody przez Skarb Państwa ogranicza się jedynie do tej części zarobków, które nie były przeznaczone na konsumpcję.

Mając powyższe na uwadze, wnosił:

1. o zmianę wyroku w zaskarżonej części i podwyższenie zasądzonego zadośćuczynienia i odszkodowania do kwot żądanych przez wnioskodawcę T. B.,

względnie:

2. o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W konkluzji skarżący wniósł o zasądzenie na rzecz T. B. kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych, za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wniesiona apelacja zasługuje na uwzględnienie, w zakresie dotyczącym podniesienia wysokości odszkodowania za poniesioną przez wnioskodawcę szkodę – do kwoty 1 tys. zł – oraz co do zwrotu wyłożonych przez niego kosztów zastępstwa procesowego.

Dalej idące żądania wnioskodawcy nie są uzasadnione, co doprowadziło do nieuwzględniania wniosków apelacyjnych o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez przyznanie mu całości dochodzonych kwot – tj. 20 tys. zł tytułem odszkodowania i 180 tys. zł tytułem zadośćuczynienia lub też o uchylenie tegoż wyroku.

W pierwszej kolejności odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 552 § 4 k.p.k., w aspekcie uznania kwoty 6 tys. zł zadośćuczynienia za odpowiednią podczas gdy, zdaniem skarżącego, jest ona rażąco niska, stwierdzić należy, że Sąd I instancji nie dopuścił się w tym zakresie błędów natury logicznej i faktycznej lub też prawnej. Wskazać trzeba, że

wszystkie elementy dotyczące kwestii ustalenia wysokości zadośćuczynienia zostały przez Sąd I instancji uwzględnione i podane wszechstronnej analizie. Nie ulega wątpliwości, że zasądzona na rzecz wnioskodawcy z tego tytułu kwota 6.000 zł stanowi dla niego adekwatną wartość ekonomiczną. Pozostaje ona też we właściwych proporcjach do aktualnych warunków życia i przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa, a także do subiektywnego poczucia krzywdy i stopnia dolegliwości, z jakim wiązało się dla wnioskodawcy zastosowanie wobec niego niesłusznego tymczasowego aresztowania.

W szczególności, wszystkie okoliczności przedstawione w ramach argumentacji skarżącego akcentującej dolegliwości, których doznał wnioskodawca, były przedmiotem wnikliwych rozważań Sądu I instancji i zostały w należyтым stopniu uwzględnione przy określeniu wysokości należnej mu rekompensaty z tytułu zadośćuczynienia. Wynika to wprost z pisemnych motywów wyroku, i powtarzanie w tym miejscu trafnych rozważań Sądu I instancji byłoby zbędne. Odnotować jedynie wypada, iż Sąd I instancji miał w tym przypadku w polu widzenia, eksponowane w apelacji okoliczności, że wnioskodawca po raz pierwszy w życiu znajdował się w warunkach więziennej izolacji, że został oderwany ze środowiska rodzinnego i że jest człowiekiem przewlekle chorym, co musiało uczynić jego pobyt w areszcie uciążliwszym, niż w przypadku człowieka w pełni zdrowego (str. 13-14 uzasadnienia).

Nie umknęły też uwadze Sądu kwestie związane z dobrym imieniem wnioskodawcy, w powiązaniu z faktami upublicznienia informacji o jego tymczasowym aresztowaniu. Sąd I instancji trafnie zauważył, że fakt ten skutkował dodatkowym pokrzywdzeniem wnioskodawcy, skoro informacja o aresztowaniu, dzięki mediom, dotarła do szerszego kręgu osób, wywołując silniejszy ostracyzm (str. 16).

Nie można w tej sytuacji, wbrew oczekiwaniom skarżącego, uznać, że Sąd zbagatelizował fakt nagłośnienia informacji o tymczasowym aresztowaniu wnioskodawcy w mediach, tym bardziej, że (jak słusznie wskazano w pisemnych motywach orzeczenia) – to nie sam fakt tymczasowego aresztowania stawiał wnioskodawcę w najgorszym świetle, ale powody z jakich nastąpiło jego zatrzymanie - tj. w związku z zarzutem udziału w pobiciu.

Podzielić przy tym należy stanowisko Sądu I instancji, że sam fakt postawienia tego rodzaju zarzutów i prowadzenia przeciwko danej osobie postępowania karnego, w związku z ich postawieniem, nie jest przesłanką dochodzenia roszczeń na podstawie rozdziału 58 k.p.k.

Reasumując stwierdzić należy, że Sąd I instancji w odniesieniu do kwestii wysokości zadośćuczynienia, poczynił prawidłowe ustalenia w zakresie stanu faktycznego i jego prawnej oceny, zaś wniesiona apelacja nie przedstawiła tego rodzaju argumentów, które wskazywałyby na potrzebę określenia należnej wnioskodawcy kwoty pieniężnej z tego tytułu na wyższym poziomie, niż kwota zasądzona na jego rzecz w pkt 3 zaskarżonego wyroku.

Warto dodać, że zarzut nieodpowiedniego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny tylko wtedy, gdyby zaskarżone orzeczenie, w sposób oczywisty naruszyło zasady ustalania wysokości tego zadośćuczynienia – co jak wyżej wykazano, w niniejszej sprawie, nie miało miejsca. O rażącym naruszeniu tych zasad mogłoby świadczyć przyznanie zadośćuczynienia „symbolicznego”, bądź też kwoty wygórowanej, prowadzącej do niestosownego wzbogacenia.

Tymczasem, o czym już mowa, zasądzona w przedmiotowym postępowaniu kwota 6 000 zł, stanowi odczuwalną wartość ekonomiczną w stosunku do doznanej przez wnioskodawcę krzywdy, a z drugiej strony, w sposób odpowiedni odzwierciedla poziom dolegliwości tak psychicznych jak i fizycznych związanych z jego niesłusznym tymczasowym aresztowaniem.

Co do zarzutu z pkt 2 apelacji, w którym zakwestionowano wysokość zasądzonych na rzecz wnioskodawcy odszkodowania, stwierdzać należy, że jest on po części zasadny.

Sąd I instancji wskazał, że przy ustalaniu wysokości szkody oparł się na dyferencyjnej metodzie jej wyliczenia. Sąd ten, powołując trafne stanowisko orzecznictwa Sądu Najwyższego w tym zakresie, przyjął, że szkoda wynikła z tymczasowego aresztowania nie jest sumą utraconych zarobków lecz różnicą stanu majątkowego poszkodowanego, który by istniał gdyby go nie uwięziono, a stanem rzeczywistym, który zaistniał w chwili odzyskania wolności.

Należy jednak zaznaczyć, że, zgodnie z w/w metodą dyferencyjną, wyliczona szkoda winna obejmować pełen uszczerbek w prawnie chronionych dobrach poszkodowanego, a zatem powinna również uwzględnić uzasadnione zobowiązania pieniężne, w których pokryciu poszkodowany musi obecnie uczestniczyć – zaciągnięte przez członków jego rodziny, których to zobowiązań by nie było, gdyby nie został on tymczasowo aresztowany.

W uzasadnieniu omawianej apelacji wskazano, że, zgodnie z wiarygodnymi zeznaniami wnioskodawcy, po powrocie z zakładu karnego został on postawiony przed koniecznością zwrotu dalszej rodzinie pożyczek w kwocie 7500 zł, zaciągniętych przez jego żonę na potrzeby rodziny, w szczególności na pokrycie kosztów ustanowionego w sprawie karnej obrońcy – co nie zostało objęte szkodą ustaloną przez Sąd I instancji.

Stanowisko skarżącego w tym zakresie zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Istotnie bowiem, z ujawnionych w toku postępowania dokumentów wynika, że w okresie tymczasowego aresztowania członkowie rodziny wnioskodawcy - rodzice i brat cioteczny – udzielili jego żonie pożyczek w kwocie łącznie 7.500 zł.

Zgodnie z niezakwestionowanymi w tej mierze zeznaniami wnioskodawcy, kwota ta została przeznaczona „na adwokata” i na „życie”, a wnioskodawca będzie zobowiązany ją zwrócić.

Z kolei ustalenia Sądu I instancji wskazują jednoznacznie, że T. B. zaciągnął w (...) Banku kredyt, który miał spłacać w comiesięcznych ratach po 319,29 zł. zaś w okresie izolacji przypadał jeden termin płatności raty - 15 sierpnia 2011 r. Zadłużenie w okresie tymczasowego aresztowania było spłacane (k. 95).

W tej sytuacji jest oczywiste, że, ustalony w ramach metody dyferencyjnej, stan majątkowy wnioskodawcy w chwili zwolnienia, musi uwzględniać obciążenie go kwotami zaciągniętymi przez jego żonę, w zakresie przeznaczonym na spłatę zobowiązań kredytowych. Między powstaniem zobowiązania do ich zwrotu a tymczasowym aresztowaniem zachodzi związek przyczynowy o jakim mowa w art. 361 k.c.

Mając powyższe na uwadze, Sąd odwoławczy - uwzględniając przeszło 1 – miesięczny okres tymczasowego aresztowania, który rzutował na zdolność pokrycia z zarobków poszkodowanego dwóch rat kredytu bankowego oraz (trafnie określoną w zaskarżonym wyroku) kwotę, którą poszkodowany mógłby przez okres tymczasowego aresztowania zaoszczędzić (300zł) – uznał, że realna szkoda, wyliczona, przy zastosowaniu reguły z art. 322 k.p.c., mogła się kształtować co najwyżej na poziomie 1.000 zł.

Uwzględniając żądanie wnioskodawcy w powyższym zakresie Sąd Apelacyjny uznał jednocześnie, że brak jest podstaw do zasądzenia na jego rzecz, z tytułu odszkodowania, kwoty przekraczającej 1.000 zł. Wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd I instancji trafnie wykazał, że wnioskodawca - na którym stosownie do art. 6 k.c. spoczywa (także w postępowaniu z rozdziału 58 k.p.k.) ciężar udowodnienia wysokości szkody - nie udowodnił, iż w jego majątku powstała szkoda w wyższym niż w/w rozmiarze, będąca adekwatnym następstwem zastosowania tymczasowego aresztowania.

Wszelkie (przytoczone w apelacji) okoliczności z tym związane, były przedmiotem wszechstronnych rozważań Sądu I instancji, zaś argumentacja Sądu w tym zakresie jest na tyle przekonująca, że jej przytaczanie byłoby w tym miejscu zbędne. Przy tym apelujący nie przedstawił takich argumentów, które podważałyby oceny i ustalenia zaskarżonego wyroku, w zakresie wskazującym na konieczność zmiany wyroku, poprzez zasądzenie kwoty przewyższającej w/w sumę 1.000 zł. Wystarczy wskazać, że skarżący, powołując się na nagłe obarczenie wnioskodawcy kwotami zaciągniętymi przez żonę na utrzymanie rodziny w trakcie tymczasowego aresztowania, zupełnie pominął okoliczność, iż sam wnioskodawca nie wspominał w swoich zeznaniach o jakichkolwiek dodatkowych kwotach przeznaczonych na utrzymanie rodziny, które mogłyby wynikać z jego tymczasowego aresztowania. Z jego zeznań wynika natomiast, że przed tymczasowym aresztowaniem zamieszkiwali razem z żoną w mieszkaniu rodziców i wspólnie ponosili koszty utrzymania, a zarobki żony wynosiły w tym czasie, jak i w czasie jego aresztowania, ok. 2.000 zł. Z kolei pożyczki zaciągnięte przez żonę od najbliższych członków rodziny, zamykały się łącznie kwotą 7500 zł, z czego 7 000 zł zostało przeznaczone na wynagrodzenie adwokata.

W tym miejscu należy podkreślić, aprobując tym samym stanowisko Sądu I instancji, że ewentualne szkody doznane przez członków rodziny wnioskodawcy, w związku z koniecznością pokrycia kosztów adwokackich, nie mogą być dochodzone w przedmiotowym postępowaniu, na podstawie art. 552 § 4 k.p.k., nawet, jeżeli (jak twierdzi wnioskodawca), obciąża go w tej chwili obowiązek zwrotu równowartości tych kosztów osobom które je wyłożyły.

W obowiązującym stanie prawnym, zasada zwrotu kosztów związanych z udziałem obrońcy wyboru w przypadku uniewinnienia oskarżonego, czy (tak jak w niniejszej sprawie) w przypadku umorzenia postępowania, nie budzi żadnych wątpliwości. Koszty te ponosi Skarb Państwa, z wyjątkami o których mowa w pkt 2 art. 632 k.p.k.

Jak trafnie uznał Sąd I instancji, postępowanie uregulowane w rozdziale art. 58 k.p.k. nie może służyć dochodzeniu kosztów wynagrodzenia adwokackiego, gdyż stanowi ono składnik kosztów procesu karnego, o których rozstrzyga się - w orzeczeniu kończącym postępowanie lub w orzeczeniu uzupełniającym - w trybie art. 626 § 1 lub 2 k.p.k. Wnioskodawca, który chciałby odzyskać koszty poniesione z tytułu wynagrodzenia adwokackiego powinien więc zgłosić swoje roszczenie, oparte o art. 632 § 2 k.p.k., w ramach postępowania, w którym doszło do niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, a nie w postępowaniu odszkodowawczym, prowadzonym w trybie art. 552 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny utrzymał zaskarżony wyrok w mocy w pozostałym zakresie czyli w części oddalającej wniosek o odszkodowanie co do kwoty przewyższającej 1.000 zł oraz w części oddalającej wniosek o zadośćuczynienie co do kwoty przewyższającej 6.000 zł.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny uznał, że, na gruncie aktualnie obowiązującego stanu prawnego, w sytuacji nawet częściowego uwzględnienia roszczeń, dochodzonych w oparciu o przepisy rozdziału 58 k.p.k., kwestie zwrotu kosztów związanych z ustanowieniem pełnomocnika z urzędu przez wnioskodawcę, który w postępowaniu zasadniczym został uniewinniony lub co do którego umorzono postępowanie, winien regulować przepis art. 632 § 2 k.p.k.

Wobec powyższego, na akceptację zasługuje wyrażone w uzasadnieniu apelacji stanowisko, że wnioskodawcy w podmiotowej sprawie należy się zwrot kosztów zastępstwa procesowego wyłożonych, zarówno w toku postępowania przed Sądem I instancji, jak i w postępowaniu odwoławczym.

Ponieważ pełnomocnik wnioskodawcy nie sprecyzował żądania w tym zakresie i nie przedstawił stosownego spisu kosztów, wnosząc jedynie o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów według norm przepisanych, Sąd odwoławczy określił wysokości tych kosztów, przy zastosowaniu stawek minimalnych, wynikających z § 2 ust. 2 w zw. z § 14 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie ... (Dz. U. Nr 163 poz. 1348 ze zm.).

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak na wstępie.